

слідчих (розшукових) дій. Юридичний науковий електронний журнал. 2019. № 5. С. 283–285.

2. Грібов М. Л., Венедіктов А. А., Никипорець С. М. Допустимість доказів, одержаних у процесі спостереження за особою, річчю або місцем. Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. 2020. № 1 (19). С. 49–60.

3. Грібов М. Л. Види візуального спостереження у кримінальному провадженні. Вісник кримінального судочинства. 2016. № 4. С. 11–17.

4. Перепилиця М. М., Манжай О. В. Провадження оперативно-розшукових заходів у Великій Британії, Росії, США та Україні : монографія. Харків : Вид-во КП Друкарня № 13, 2008. – 248 с.

5. Князев С., Чернявський С., Грібов М. Міжнародне співробітництво у сфері негласних розслідувань. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2021. № 117 (Бер 2021), С. 7–19. DOI:<https://doi.org/10.33270/01201174.7>.

Никоненко Михайло Якович.

професор кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ЗНАЧЕННЯ В ПРОЦЕСІ ДОКАЗУВАННЯ ОКРЕМИХ ДІЙ, ЯКІ ЗДІЙСНЮЮТЬСЯ ДО ВНЕСЕННЯ ВІДОМОСТЕЙ ДО ЄДИНОГО РЕЄСТРУ ДОСУДОВИХ РОЗСЛІДУВАНЬ

Згідно п. 5 ч. 1 ст. 3 Кримінального процесуального кодексу України (далі КПК України), досудове розслідування – стадія кримінального провадження, яка починається з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань і закінчується закриттям кримінального провадження або направленням до суду обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності.

Отже, за встановленим законом правилом, досудове розслідування розпочинається з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

Дійсно, логіка у встановленні такого порядку є. Адже повинна бути певна відправна точка, з якої і буде брати початок названа вище стадія кримінального провадження.

Щоправда, стосовно відправної точки хотілось би зауважити, що така процесуальна дія як внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань, уявляється, потребує процесуального оформлення. Тобто, йдеться про те, що недостатньо лише прийняти рішення уповноваженою особою про внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

Логічно, що постає необхідність у оформленні прийнятого рішення. І така необхідність виникає вже навіть через те, що може прийматись уповноваженою особою і кардинально протилежне рішення, а саме – рішення про невнесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань. І коли вже говорити про форму такого рішення, то тут звичайно слід застосувати класичний варіант – винесення спеціальної постанови відповідно до ч. 3 ст. 106 КПК України, де чітко зазначено, що рішення слідчого, дізнавача, прокурора приймається у формі постанови.

Можна було б, звичайно, і не звертати увагу на цей момент щодо оформлення прийнятого рішення і цьому можливо знайшлося б виправдання, адже не всі дії, які проводяться згідно закону потребують винесення попереднього рішення. Візьмемо, наприклад таку процесуальну дію як прийняття пояснення, або, навіть, слідчу дію – допит, яка не потребує винесення спеціальної постанови. Проте, тут є один дуже цікавий нюанс.

Так, згідно п.1 ч.1 ст. 303 КПК України на досудовому провадженні можуть бути оскаржені бездіяльність слідчого, дізнавача, прокурора, яка полягає у невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань після отримання заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення. На перший погляд, неначе нічого особливого в цьому немає: оскаржується бездіяльність певних службових осіб. Проте, якщо на цю ситуацію подивитись глибше, то можливо помітити, що тут не вистачає в ланцюгу дій однієї ланки – відсутнє врегулювання законодавцем прийняття рішення про внесення відомостей або рішення про невнесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань з наведенням конкретних мотивів його прийняття, що, по великому рахунку, і повинно бути предметом оскарження, а не сам факт внесення відомостей. Адже, сам факт внесення відомостей – це вже виконання рішення.

Тобто, йдеться про те, що законодавець повинен був не лише врегулювати у ст. 214 КПК України обов'язок уповноважених осіб внести відомості про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань і у ст. 303 КПК України про оскарження невнесення таких відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань, а й чітко вказати про обов'язок прийняття уповноваженими особами рішення про внесення чи невнесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань, про оформлення такого рішення спеціальною постановою і що така постанова повинна бути вмотивованою.

Проте, тут слід подумати ще над однією проблемою: а чи не буде тоді вважатись початком досудового розслідування не факт внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань, а факт винесення самої постанови, якою і приймається рішення про внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

Можливо, що саме це і зупинило законодавця від врегулюванні в законі обов'язку про винесення названої постанови.

Повернемось до встановленого законодавцем загального правила про те, що досудове розслідування розпочинається з моменту внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань. Це правило врегульовано в ч. 2 ст. 214 КПК України. А вже в ч. 3 ст. 214 КПК України законодавець зазначає про можливий відступ від цього загального правила, щоправда, нагадує при цьому про можливе застосування санкцій у разі порушення загального правила.

Так, згідно першого положення ч. 3 ст. 214 КПК України здійснення досудового розслідування, крім випадків, передбачених тією ж ч. 3 ст. 214 КПК України, до внесення відомостей до реєстру або без такого внесення не допускається і тягне за собою відповідальність, встановлену законом.

Про які випадки, передбачені ч. 3 ст. 214 КПК України говорить законодавець, які, в свою чергу, слід розуміти, дають право здійснювати досудове розслідування до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань? Не ставлячи наразі за мету дати відповідь на це питання (адже це потребує окремого ґрунтовного дослідження), звернемо увагу на окремі процесуальні дії, які законодавець дозволив проводити до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

Так, відповідно до ч. 3 ст. 214 КПК України для з'ясування обставин вчинення кримінального проступку до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань може бути: відібрано пояснення; проведено медичне освідування; отримано висновок спеціаліста і знято показання технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису; вилучено знаряддя і засоби вчинення кримінального проступку, речі і документи, що є безпосереднім предметом кримінального проступку, або які виявлені під час затримання особи, особистого огляду або огляду речей.

Звертаємо увагу, що законодавець дозволяє проводити названі процесуальні дії до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань саме для з'ясування обставин вчинення кримінального проступку. Тобто, тут вбачається прямий зв'язок із процесом доказування у кримінальному провадженні і ці процесуальні дії законодавець явно вважає одним із способів збирання доказів.

Ускладняється ситуація ще й тим, що законодавець перераховані ним в ч. 3 ст. 214 КПК України процесуальні дії, які він дозволив проводити до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань, помістив і в ч. 1 ст. 300 КПК України, де міститься система слідчих дій, які дозволяється виконувати під час досудового розслідування кримінальних проступків, фактично прирівнявши їх за своєю суттю до слідчих (розшукових) дій і ще раз підтвердивши таким чином, що ці процесуальні дії є способом збирання доказів.

Хотілось би звернути увагу лише на окремі моменти, що повинні враховуватись при визначенні доцільності проведення тих чи інших дій до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань. Окремі з тих дій, які перераховані в ч. 3 ст. 214 КПК України, за виключенням тих, що пов'язані із затриманням особи (і які потребують окремого самостійного дослідження), можуть бути проведені, але питання в тому – коли і ким?

Так, дійсно, всі інші дії, крім пояснення, висновку спеціаліста, особистого огляду або огляду речей, є такими, що направлені на фіксацію стану речей, обстановки і обставин події, а не на збирання доказів. І здійснюються вони не особами, уповноваженими на проведення слідчих (розшукових) дій чи інших процесуальних дій. І здійснюються вони (в своїй більшості) не в межах стадії досудового розслідування.

Так, ми ж вилучаємо відеозаписи за результатами фіксації руху транспортних засобів. Ми ж приєднуємо до матеріалів кримінального провадження будь-які документи, складені тими чи іншими особами до початку досудового розслідування.

Тут питання в тому, щоб з'ясувати чи ці документи, які ми приєднуємо до матеріалів кримінального провадження, складені працівником правоохоронного органу чи за ініціативою працівника правоохоронного органу, уповноваженого на проведення процесуальних дій чи ні. І якщо вони складені працівником правоохоронного органу чи за ініціативою працівника правоохоронного органу, уповноваженого на проведення процесуальних дій, то вони будуть за своїм характером процесуальними тому, що порядок їх складання регулюється процесуальним законом. А в іншому випадку вони будуть за своїм характером не процесуальними.

Таким чином, швидше за все, законодавець просто підмінив одні дії іншими, видавши непроцесуальні дії за дії процесуальні.

А що стосується в цілому питання визначеного законодавцем дозволу на проведення вищеперахованих дій до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань, то це питання потребує подальшого ґрунтовного дослідження.

Одаренко Оксана Василівна,
старший викладач кафедри журналістики
та нових медіа Київського університету
імені Бориса Грінченка

КРИМІНАЛЬНЕ СУДОЧИНСТВО ТА ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ: ВИКЛИКИ Й ПЕРСПЕКТИВИ

Перехід до економіки 4.0, тобто ери інтелектуальних машин, зумовлює використання технологій штучного інтелекту (надалі – ШІ) в різноманітних сферах життєдіяльності, зокрема, у сфері права. Наразі, це – «м'який» ШІ, адже під «жорстким» здебільшого розуміють глобальний «Над-Розум». У світі активно формується нормативно-